

06.02.2023

Tutkimusharrastelua vai yhteiskunnallisesti osallistuvaa tutkimusta?

Merja Karjalainen

Valtavan kiitollinen! Noin otsikoin viime syksynä LinkedIn-postaukseni saatuani tutkimusapurahan vuodelle 2023, tutkijana ensimmäiseni. Moni jakoi iloni, tsemppasi ja toivotti onnea, kuten Linkkarissa on tapana. Kannustuksen katkaisi tutkimusprofessori, joka totesi, että väitöstutkimukseni on silkkaa harrastustoimintaa – viitaten ymmärtääkseni keski-ikäisyyteeni ja pitkään työuraani ”toisaalla”. Väitöskirja on opinnäytetyö, ei sen kummempaa, kuittasi luonnontieteilijä.

Vetipä mietteliääksi. Edustammeko me tutkimusaloinemme niin ääripäitä, että emme tavoita toisiamme? Onko kilpailu apurahoista niin veristä, että hurme roiskuu yli tieteenalojen? Onko akateeminen tutkimus haaraton putki, jonka alkupäähän pääsee sisään vain rajatun ajan ja rajatuin kokemuksiin? Olenko aivan kuutamolla – ja sen myötä myös yliopistoni, tiedekuntani, ohjaajani ja rahoittajani?

Työkokemus kartuttaa hiljaista tietoa ja hiljaista tietämistä, joskin noille käsitteille on vaikea löytää yksiselitteisiä määritelmiä. Kyse on tekemällä oppimisesta, kokemuksen

tuottamasta tietopohjasta, kumuloituvasta kokemuspohjaisesta tiedosta. Hiljaista tietoa on usein vaikea pukea sanoiksi, ja se on subjektiivista.

Kun kokenut ammattilainen osaa yhdistää käytännön tiedon ja teoreettisen tiedon ja saa ne vuorovaikutukseen keskenään, syntyy tietämisen prosessi. Kokemuspohjaisesti käynnistynyt prosessi voi johtaa tiedon avoimeen reflektointiin, sanoittamiseen, jakamiseen ja jalostamiseen. Se auttaa työpaikkoja kehittämään toimintaansa, sitä hyödynnetään ammattikorkeakoulujen TKI- eli tutkimus, kehitys ja innovaatio -toiminnassa – ja siitä voi syntyä myös uutta akateemista tutkimusta.

Kokemuksen tuottaman tiedon syvenemistä voinee kuvata spiraalin kaltaiseksi prosessiksi – vaan kuljetaanko spiraalissa silloin koko ajan vain yhteen suuntaan?

Omaa tutkimusaiheeni ei olisi olemassa ilman aiempaa työuraani ja sen tuottamaa kokemuksellista tietoa. Uskallan jopa väittää, että pitkä työura on tuottanut myös ainutkertaista näkemyksellistä tietoa, jonka nyt altistan lähdeaineistolleni.

Tunnen tutkimuskohteeni eli työsuojelun nykyrakenteet ja -käytännöt ja olen seurannut työelämän tutkimusta ja kehittämistä liki kolmen vuosikymmenen ajan. Tietotyön ja teknologian muutokset ovat tuttuja omakohtaisesti, samoin työn uuvuttavuuden kokemus.

Lähden taustoittamaan henkistä työsuojelua aikamme tilastoista, joissa mielenterveyden ongelmat ovat yleisin syy jäädä työkyvyttömyyseläkkeelle ja palkansaajista yli puolet ajattelee työuupumusta uhkana itselleen. Mitä yhteiskunnassa ja erityisesti työsuojelussa on tapahtunut menneinä vuosikymmeninä, kun työturvallisuuslaki on kuitenkin edellyttänyt työnantajia poistamaan työpaikoilta sekä henkisen että fyysisen terveyden uhat vuodesta 2002 – tai oikeammin jo vuodesta 1987?

Kokemuksesta kumpuavaan tietoon ja näkemyksiin sisältyy toki vaaransa. Kuka tai mikä tutkijaa kuljettaa, mille hän on sokea ja kuuro, manipuloiko hän lähteitä todistaakseen kokemusperäiset käsityksensä? Vastaavien kysymysten äärellä lienee tosin jokainen tutkija.

Omasta ajasta kumpuavan historian tutkijalle jo käsitteiden sitominen ajallisiin ja yhteiskunnallisiin viitekehyksiinsä vaatii tarkkuutta. Samoin se, että lähihistoriantutkija tosiaankin tutkii historiaa ja luo uutta, ehkä poikkitieteellisyyttä hyödyntävää historiankirjoitusta hurauttamatta liian syvälle jonkin muun tieteenalan käytäntöihin ja teorioihin.

Harrastelenko siis historiantutkimusta? Ainakin historiaa olen harrastellut koko työurani: kussakin ajassa ja hetkessä pintaan kuohuvien ilmiöiden taustojen perään pitää kysellä. Mikään ei synny tyhjästä eikä edes yhtäkkiä, vaikka tulisimme yllätetyiksi ja saisimme sokkiherätyksen todellisuuteen.

Aivan toinen asia on, miten me tietoon suhtaudumme – ja miten päätöksenteossa ja yhteiskuntaa ohjailevien normien toteuttamisessa tutkimukseen suhtaudutaan.

Otan esimerkiksi oman tutkimusaiheeni. Tilastoissa ja työelämä tutkimuksissa työntekijöiden kollektiivinen kokemus työn henkisen kuormittavuuden lisääntymisestä on näkynyt vähintään 1990-luvulta alkaen. Kokemusperäistä tietoa on ollut tarjolla vuosikymmeniä, ja työelämä tutkijat ovat sen pohjalta pystyneet piirtämään pitkiä kehityslinjoja – ja varoittamaan, mihin kehitys voi johtaa. Tästä hetkestä katsottuna työelämän kuormittavuuden kumuloituminen on kuin Titanicin matka täyttä höyryä päin jäävuorta.

Varsinkin lähihistorian tutkiminen voi auttaa näkemään rakenteiden ja aiempien päätösten vaikutuksia siihen, missä ollaan nyt. Parhaimmillaan lähihistorian tutkimus voi auttaa ymmärtämään tämän hetken päätösten vaikutuksia tulevaisuuteen. Tosin samalla ollaan tekemisissä kulloistenkin poliittisten vallankäyttäjien arvojen, tavoitteiden, näkemysten ja taitojen kanssa. Vaikka tietoa on – sekä kokemusperäistä että tieteellistä – eri asia on, mitä sillä tehdään, vai tehdäänkö mitään.

Nähtäväksi jää, harrastelenko vain vai onko tutkimuksellani yhteiskunnallistakin merkitystä.

Kirjoittaja on historian ja etnologian laitoksen väitöskirjatutkija, tutkimusaiheena henkisen työn työsuojelun historia osana työsuojeluhallinnon toimintaa 1980-luvun lopulta 2010-luvun alkuun. [Esittely Helan verkkosivulla](#). [Kirjoittajan omat verkkosivut](#).

Kuvat: Tuulikki Pietilä ja Pixabay

Luettavaa:

Aunesluoma, Juhani 2022. "Oman ajan historiankirjoitus." Verkkojulkaisussa *Lähihistoria*, 1(1), 67–82. [Oman ajan historiankirjoitus - pdf \(journal.fi\)](#)

Ek, Terhi 2022. *Eettisestä osaamisesta yhteiskunnalliseen ymmärrykseen: Varhaiskasvatuksen arjen hiljainen tieto ja hiljaisen tiedon siirtäminen*. Kasvatustieteen väitöskirja, kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. [Eettisestä osaamisesta yhteiskunnalliseen ymmärrykseen: varhaiskasvatuksen arjen hiljainen tieto ja hiljaisen tiedon siirtäminen \(jyu.fi\)](#)

Karjalainen, Merja 2020 ja päivitetty laitos e-kirjana 2022. *Jaksamisen rajat – Psykososiaalinen kuormitus, työuupumus ja työsuojelu*. Helsinki: Basam Books.

Nuutinen, Olli. "Hiljainen tieto." Jyväskylän yliopiston verkkosivustolla *Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali*, Sanasto. Viitattu 6.2.2023. [Hiljainen tieto – Jyväskylän yliopisto - University of Jyväskylä \(jyu.fi\)](#)

Pohjalainen, Marjut 2016. *Hiljaisen tiedon tunnistaminen, jakaminen ja uuden tiedon luominen kirjastotyön kontekstissa*. Väitöskirja, Tampereen yliopiston informaatiotieteiden yksikkö. Tampere: Acta Universitatis Tamperensis 2167. [978-952-03-0120-0.pdf \(tuni.fi\)](#)

Sutela, Hanna, Pärnänen, Anna & Keyriläinen, Marianne 2019. *Digiajan työelämä: Työolotutkimuksen tuloksia 1977–2018*. Helsinki: Tilastokeskus. [ytym_1977-2018_2019_21473_net.pdf \(stat.fi\)](#)